

**Pole Ná-S_{EV}Ei Vele_{Si}Ei
E Te_Veni
Kolente Nuiti Ma
S_{EV}Ei lózeizu_{VE} ma woo
m_{OUN}giti**

S_{EV}E velesiei nii tevegai Kolente nuiti ma, Kee-lai Pole ɔa é s_{EV}eni, é zo kona vuulólugó maazu lólugó ma, é li puulólugó maazu lórita (55-56) ɔefala levegai ma Yesu zólóɔgai vóluma (1:1). Pole ná-s_{EV}E felegóiti su, niiti ti ade yea, ti levegai Kolente Egilisii ma, tó ɔa é ga felesiei. Faafwe nu wolaiti ti ɔe Pole s_{EV}Ei taɔili teveni de mounpa Kolente Egilisii ma, nii su vaiti gola baani. Naama z_{EV}Ei ma buɔa go n_{OP}E ge la m_Ó ná, keke Pole b_Óve é vile ba (2:3-4). Ke_{EV}E eɔe Pole s_{EV}Ei nii ɔeeve, siegi zu é ɔeni la Masedoane (2:13).

Kolente nuiti ta-z_{EV}Ei velesiei ɔa ye, tózei toɔa ga s_{EV}Ei nii é b_Óezu é lo nu ná-faa b_Óɔb_Óɔba, daavege balaa ga faiti ta nu yiiziɔa. Pole ná-koozun_EEi ɔulave kelema, siegi zu é Tite ná-poluvaawo pagó menini da, é lo Kolente Egilisii va. Niima z_{EV}Ei zu, ada kala kiteiti kaazu ná, é lo kula ani vai va, velel Minazege Niinei p_Ó la, ma un ge daa ma m_EE ga ve Pole deveiti feezu ná, ga kula aniiti gaaleba vai é va ɔe ga kp_Óba kidaaleve nuiti b_E, ti Zeluzaleme (8:1—9:15). Ke_{EV}E eɔe z_EE ɔeelaiti ti z_Egeai kamavolu, ti lo Egilisii zu, ti ɔeni voluzeizu goo maafaaali vaiti ti ba, ti ɔeni nui tanigaa ɔisu é lo Pole va, nii a ke ti va ɔe ga totuɔóiti tiya b_Óɔɔgoi. Naama nuiti ti ɔeni ineinegi lózu nuiti ziima, é lo Pole ɔee vai va ga

keelai. Naa ɔa tanisu é keai sevei ɔaabelasuve Pɔle ti woɔɔaavotegai la ná ga zebe, tɔɔzei zobogi va nii é sɔɔɔgai ga é ɔe ga Yesu Kilista ná-keelai.

Unsosu^{ve}

1. Pɔle ná-sevei lɔɔzeive ga é Egilisii luɔɔ (1:1-7).
2. Naa vɔluma Pɔle sevei ɔeeni, é lo suvaaye fai va, ta pile sɔɔɔ fai Kilista zu, naa veɛ zɔɔɔzuɔete vai va (1:8–7:16).
3. Naa vɔluma Pɔle kalagi veeni, é lo kula aniiti faa va, nii maaneai é ve kidaaleve nuiti zea, ti Zeluzalɛme (8:1–9:15).
4. Gaabelasu, Pɔle ná-goozuɔulagi woni, é lo tosuve va ga keelai, naa vɔlu é kitoosui ɔe ná-siei vaa zu, é vaazu bosu (10:1–13:13).

Tuɔɔ gooiti

¹ Nèi ɔe ga Pɔle, ná ga Yesu Kilista ná-keelai, GALA ziimai maavele ma, ɔá ade-ɔeeloin Timote, ɔá wo luɔɔsu, wɔi wo GALA ná-Egilisii zu Kolente taazuve, wa GALA ná-nuiti pe ti Akayi yooi zu ná pe.

² Ade-Geɛ GALA ta de-Maliɔii Yesu Kilista ti zalai la wo ma, ti ziileigi ve wo ve.

Pɔle GALA ná-mamagi

³ Mamagi ɔa de-Maliɔii Yesu Kilista Keɛɔe GALA be, maawɔingai pe ma Geɛɔei, ta iɔɔɔɔi pe ma GALAGI,

⁴ nii é gi iɔɔɔɔzu kidaaviligi pe su, naa ɔa a ke, iɔɔɔɔi ɔá ɔɔɔi gi sɔɔɔsu GALA zea, gi zoo gi naati iɔɔɔɔ, niiti ta ɔe kidaaviligi ma zii tanɔpe su.

⁵ Mazɔɔɔ velei gi vɔɔpeɛzu la Kilista ná-kpɔɔ wolaiti ba, zenɔ ɔana gi iɔɔɔɔ wolai zɔɔɔsu da Kilista ya.

⁶ Ni gá ɣena kidaaviligi zu, naa ɣa ga wo iɲɔɔɔi ta kizogi zɔɔɔ. Gá iɲɔɔɔi zɔɔɔna, naa ɣa ga wo iɲɔɔɔi zɔɔɔ, nii a zobo fe wo ve, wo zie naama ɔɔɔi ma ziiti bu, niiti ti zeizu gi ma.

⁷ Naa ɣa é ba, gi ɣitoge wo va kpaan, mazɔɔɔ gi kwɛɛ gi ɣɛ, velei wo vɔɔpɛɛzu la gá-ɔɔɔiti ba, zenɔ ɣana wo vɔɔpɛɛzu la gá-iɲɔɔɔi va, nii gi sɔɔɔsu.

⁸ Mazɔɔɔ kɛɛleaiti, gi la wɔinni ga wo ye gá-ɣidaaviligi ɣwɛetalai zu, é zeelini gi ma Azi yooi zu. E wuini gi ma gola, é ɔude gi-zɛbeɪ belagi maazu, gi-ɣi ge la mɔ ɣeni gi-yɛnvui volu pɛ.

⁹ Gi laani da ga saai ɣeni niina leveni gi ma ga ɣite. Naa zeelini gi ma, naa ɣa a kɛ, gi mina la ɔɔɔ la, keni gi la GALA da, é ɣoveiti fuluzu su, é ti wuzegɛ.

¹⁰ Tɔun ka é gi ɣizoni saai naa ma zii ma, toɣa gi ɣizo ma volu. Gaamaz, gi ɣitoge ba ga toɣa gi ɣizosu ma volu.

¹¹ Wa ɔɔɔi balaa wo ɔɔni gi va ga GALA falii. Naa ma, GALA ka nuɔuse mɔinmɔingi naati ta-GALA falii ɣaavote gi ve, é zaalai la gi ma, ma mɔinmɔin ge da mama gá-vaa zu.

Pɔle ná-siei zɛge vai ma

¹² Nii gá zoo ɔɔɔ maamusezu la, naa ɣa é ga gá-ɣisiei ɣa ɔɛzu gi vɔ ga gá ziezu eteai zu, ta wa ɔɔɔɔɔɔgi wo letemazu, ga ɲadedai ta sɔɔelamalai, niiti ti zɛgezu GALA pɔ, GALA ná-zaalai ɣa é losu gi luɔɔ, é la ga eteai ná-ɣimalai.

¹³ Gá-zɛveiti su, gi la faa ɣili sevezu, gi va teve wo ma, keni nii wo kalasu, wo da gaagá. Nà ɣisiezu ga wa kwɛɛ ga pagɔ,

14 eǵevelei wo tago ǵaaǵaa la niizu, ga Maligii Yesu ná-foloi, gá ǵe ga wa-ǵoǵo maamusei ma ungi, eǵevelei wo la ga ǵonoi.

15 Gè laani naa la, naa ǵa gè deveni la ga mounpa gè li de wo ɔ bɛ, naa ǵa a kɛ wo tɔnɔgi zɔɔ daa ǵe fele.

16 Gè deveni ga gè ɔa wo ɔ bɛ, gè leve, gè li Masedoane. Nà ǵalena ma, gè wo ǵa, wa ɔ bā gè zeeli Zudé yooi zu.

17 Siǵi zu gè naa leveni la, woɔvalada vaa ǵana gè kɛni ɓaa? Baa nà-deveiti ti ǵea ga nuɓuse leveiti, gè ɔa da ǵe ma: «Ungo,» naa ɔolu «Ba-o»?

18 Gaama ve ga GALA ka ga woɔǵǵila GALAGI, wooi gi daazeelini wo ma, é la ǵeni ǵɛni ga «ungo, ɓaagi».

19 Mazɔɔ GALA Doun Zunui Yesu Kilista, nii gi ná-fai laazeelini wo ma, nɔun nà-o, Silase-o, Timote-o, é la ǵeni ǵɛni ga «ungo, ɓaagi». Kɛle tɔun zea, ti pɛ ti ǵeni ga «ungoi».

20 Mazɔɔ GALA ná-minazeǵegi pɛ daazeelive ga Yesu maavele. Deǵemu da bosu ga tɔun maavele ga «amina», nii a kɛ lebiyai ve GALA bɛ.

21 Gi ɔɛɛ wo ɔa, GALA ka é ade ǵiliai Kilista ɔa kpe, é yiimazeǵe ga adeye.

22 GALA ka é yeeɔogi ɔilegai ade ɔa, ga de ǵe ga nɔnɔiti, é ná-Zenvu Nadagai ɔu ade-yiimaveti ga faanɛiti ti ɔaazu naati ma ɔoogi.

23 Kɛle GALA ka ga nà-zeelei, ga wo maazasa faa ǵa é kɛa, gè la mɔ ǵaleni ma la Kolente.

24 Ma zobo ge la gi ya ga gi ze wa-ǵidaalevei unda, kɛle gá pɔ ade botii ǵe ɔɔma, é ǵe ga wa-ǵoozunɛi, tɔzei wa lɔni kpaan kidaalevei zu.

2

¹ Gè devea ga gè mina ɔale ma mɔnɔ, gè va li wo vɔ be, é va ɔe ga ziiɔɔ vaa.

² Mazɔɔ ni nà wo yiiɔɔ vaa ɔena, be ɔa a zoo é nɔn koozunɛ? Naati gila nɔ ve, niiti gè ti yiiɔɔ vai ɔai.

³ Gè sevei ɔeni, gè teve wo ma eɔevelei gè keeni la, naa ɔa a ke, nà vaana, gè mina ziiɔɔ zɔɔ naati zea, niiti ti maanɛai ti koozunɛ. Dàave wo pe wo la, nà-koozunɛi ɔa ga wo pe wɔnɔ.

⁴ Gè sevei ɔeni, gè teve wo ma, gè ɔeni kidaaviligi zu ta ziiɔɔlei, ɔaazuɔe da vu, wo yiiɔɔ vaa la ɔeni de, keɔe wo ɔe kwɛɛ nɔ, velei gè wo neai la ve.

Faa nɔu ɔe nui zuvaaye fai

⁵ Ni nui ta ɔa ga wo yiiɔɔ zaɔui, nà laade é va ziiɔɔ, keɔe wo pe be, ɔaa wo tanigaani nɔ ve, ni de la poovazu ma.

⁶ Zeli mɔnmɔngi wo toga ma, naa kula ɔa ga ma nui.

⁷ Naa ɔa é ba, maanɛɛve ga wo suvaaye niina, wo iɔɔɔ, naa ɔa a ke ziiɔɔ wolai mina ada veɔ ba.

⁸ Nà wo maanɛɛzu, à wa-neɔbeɔi leɔ la ga wo-zie velei tɔun pɔ.

⁹ Mazɔɔ nà-sevei ɔe ungi ɔana: gè wo zuɔɔɔ, ni wa ga woo zo nu fai pe su.

¹⁰ Mazɔɔ zɔi wo suvaayesu, nà ɔalaa gè naa zuvaayeɔa. Siegi zu gè suvaayeɔi wosu da, (ni fai ta ɔa ná, nii nà suvaaye), nà suvaaye wo maavele ma Kilista ɔaazu,

¹¹ naa ɔa a ke, de mina Setana ye ná, é va zobo sɔɔ ade ma, mazɔɔ ná-faiti ti la ga de ɔwɛɛtala zu vaa.

Pɔle ná-ziizoolɛ vai Toloase

¹² Siɛgi zu gè zeelini la Toloase, ga gè Woo Niine Uagɔi laazeeli, é vile Kilista va, Maligii botii gɛ zobo pagɔi ma vɛlɛlavɛ laalaoni tũgɔ.

¹³ Anɛɛ naa vɛ, ziiizooleni ga gola, tɔzei gè la gɛni ade-gɛeloin Tite ɖaani. Naa ɖa é ba, gè valini Toloase nuiti ma, gè li ga Masedoane vɛle.

Pilɛ sɔlɔɔ fai Kilista zaɓui zu

¹⁴ Kɛɛ mamagi ɖa GALA bɛ, mazɔlɔɔ toɖa losu gi luɖɔ Kilista ná-pilɛ sɔlɔɔgai zu yeenɔpɛ. Toɖa botii gɛɛzu ga giye, gi ɖa Kilista ɖwɛɛ fai vaza adavɛ pɛ, eɖɛ gulo maku nɛɛnɛgi é vazasu adavɛ pɛ.

¹⁵ Gi gɛɛvɛ eɖɛ gulo maku nɛɛnɛgi Kilista kulazu ga zalaɖai GALA bɛ, gá ga naa naati saama, niiti ti kizogi zɔlɔɔgai, ta naati ɓalaa bɛ niiti ti undaavilisɛ.

¹⁶ Zɔiti ti undaavilisɛ, toɖa ga saai ma makugi, é ti lɔɔzu saai zu. Zɔiti ti ɖizogai, toɖa ga zenvui ma makugi, é zenvui veezu. Bɛ ɖa zobogi bɛ, a zoo é niima wotii gɛ?

¹⁷ Mazɔlɔɔ gi la ga ma mɔinmɔin kɛvɛle, gi va gɛ GALA daawooi zu yaagɔzu, kɛɛ tɔzei GALA ka é gi leɓega, gá gaamai wosu tɔun gaazu ga Kilista ná-botigɛ nuiti.

3

Minazeɖɛ niinei ma wotigɛ nuiti

¹ Gá tɔzeizu ga gi ɓɔɖɔ ɖaliva, gá ɓɔɖɔi ɓaa? Baa, gi ɓɛɛ ɖa é ba, eɖɛvɛlei tanigaani ti la, gi gi ɖalivaa zɛvɛ ve wo ya, ɓaa gi ta maaɖaazaɖabo wo ma?

² Wa ɓɔɖɔi ɖa wo ga gá-zɛvɛi, sɛvɛai gi-yiimavɛti, nuiti pɛ ta zoo kwɛɛsu, ti ɖa kala.

³ Kolve ga wa ga Kilista ná-seve ɣɛai, nii kalivaai gá-wotii ma, kele é la zɛvɛni ga seve ɔɛi, kɛni zɛnvu su ǴALAGI ná-Zɛnvui, é la zɛvɛni kɔtu ɣokolo ma, kɛni nuiti ziimaɔɛti.

⁴ Naama ladalai ɔa gi sɔɔɔgai Kilista ya, GALA gaazu.

⁵ Tama naa la bosu ga, gá ɔɔɔi gá zoo ɣisizu ga gi faa nɔpɛ kɛ giya ɔɔɔi ga gi-zɛɛi. GALA pɔ bɛ ɔa gá-zoofaalai pɛ ge zeɣezu ná.

⁶ E zobogi ɔalaa fea gi ya, ga gi ɣɛ ga minazeɣe niinei ma wotiɣɛ nuiti. Naa la ɣɛɛni tɔ sevei zaɔui zu, kɛni Zɛnvu Nadagai. Mazɔɔ tɔ sevei ɔa ɔa paai wo, kele Zɛnvui ɔa zɛnvui veezu.

⁷ Tɔgi naa zu woiti ti zɛvɛni kɔtui ma, tama Moize ɣɛni botii ɣɛɛzu tɔgi naa vɛ, nii é ɣɛni saai veezu. Anɛɛ naa vɛ, naama wotii ɣɛni lɛbiya wola veezu zea. Lɛbiyai naa maavele ma, nii é ɣɛni volozu gaazuɔɛ, Izilayeɛ nuiti ti la ɣɛni zoosu ti va wɛɛ gaazuɔɛ va. Lɛbiyai naa ma ge la ɣɛni lɛbisu.

⁸ Zɛnvu Nadagai ná-botii ma lɛbiyai la wɔɔɔa, é va leve naa va ɔaa?

⁹ Lɛbiyai ɣɛni botii naa zu nii é vaazu ga nuɔuseiti peelalai vai, tama zɔɔma wotii é nuɔuseiti kɛɛzu ga telebo nu GALA gaazu, naa ná-lɛbiyai wola ɔa wɔɔɔ.

¹⁰ Lɛbiyai nii é voloni wɔɔwɔɔi zu, naa ɣaava niizuɔɛ lɛbiyai ɣaazu, nii tevegai ba gola.

¹¹ Tama ni zɔi é ɣɛni ná yeɣɣɣala go laawu, naa lɛbiya zɔɔɔni, zɔi é ná ɣɔɔɔ, naa ná-lɛbiyai wola ɔa wɔɔɔ.

¹² Tɔzei naama ɣitogi ɔa gi ya, gi-yiimaɔɛ laaveɣɛ ga ladalai.

⁴ kidaalevelala nuiti, niiti niima eteai ná-galagi ta-ḡisíeti gaazuḡoleai, nii a ke, ti mina Kilista ná-lebiyai ma Woo Niine Uagoi ḡaa, é volozu, Kilista nii é ga GALA maaniinigi.

⁵ Gi la gá bḡḡoi gá-vaa laazeelizu, keḡ Yesu Kilista ná-maliḡi vai ḡa gi daazeelizu, gá bosu ga, gá ga wa-wotiḡe nuiti Yesu maavele ma.

⁶ Mazḡḡo GALAGI nii é ḡeni ma: «Wozakalagi volo kpidii zu,» tḡ ḡa balaa é ná-wozakalagi volozu ade-yiimaveti, naa ḡa a ke, de GALA ná-lebiyai volo vele ḡwee, nii é volozu Kilista ḡaazuve.

⁷ Gei gi naavoloi tei seḡezu pḡḡo liḡiiti su, ti ga gi-buseiti, gá naa ḡeezu, naa ḡa a ke, zebe wolai tei ge leve ga GALA nḡḡo, ḡḡḡo laade.

⁸ Gi bḡḡve vele-o-vele, keḡ gi la batani. Gi ḡoozuvilige, keḡ gi-ḡi ge la leveni.

⁹ Ta gi wainzeḡezu, keḡ GALA ge la ḡeleni gi va. Ta gi laavalasu zooi ma, keḡ gi la zaazu.

¹⁰ Gá Maliḡii Yesu ná-saai zeḡezu gi-busei zu yeenḡe, naa ḡa a ke, Yesu yenvui ḡula keḡma gi-busei zu.

¹¹ Gá-eteai zu, yeenḡe ka gi saai laawu la, Yesu maavele ma, naa ḡa a ke, Yesu yenvui ḡula keḡma balaa gi-busei zu, é ga saa gelei.

¹² Zekana é la, saai ḡa botii ḡeezu gi zu, keḡ zenvui ḡa botii ḡeezu wo zu.

¹³ Eḡevelei naama ḡidaaleve yenvu ḡilagi gi ya la, eḡevelei seveai la, é ḡe ma: «Gè ḡidaaleveni, naa ḡa é kea gè bḡeni,»* gá balaagi gi ḡidaaleveve, naa ḡa é keezu gá balaagi gi bḡezu la,

* **4:13 4:13** Guy 116:10 boge é zoloo Geḡeke woo zeve wolḡmai ma.

¹⁴ gi sugwɛɛ ga GALAGI é Maligii Yesu wuzegeni, é kula saai ya, toɔa gi wuzegɛ balaa, é gi ɔula saai ya, é gi ɔɔ Yesu va, é ade pɛ to toun gaazu.

¹⁵ Naati pɛ ka ɔɛɛzu wa-vaa ma, naa ɔa a kɛ GALA ná-zaalai zeeli nu mɔinmɔin ma ga ɔɔɔa, faanɛɛ wuugwɛɛ GALA falii zu ɔa wɔɔɔ GALA ná-lebiyai vɛ.

Zenvui wo ga kidaalevei maavele

¹⁶ Naa ɔa é ba, ade iɔɔ ge la levea pɛ. Anɛɛ ni de-busei ɔa wɔɔzaɔasɔ vaavaa, ada niinezɔ de-yenvui letemazu folo-o-folo.

¹⁷ Mazɔɔɔ kpɔɔi niiti ade ti zɔɔɔsu niizuvɛ, naa vegagɛ, é ɔɛ ga tevekɔɔzu vaa, ti yɔɔzu ma ta ɔɔɔɔ lebiya wolai, é kevele ɔɛɛzu de vɛ.

¹⁸ Tɔɔzei ade la ɔaazulosu naama aniiti ba, niiti nu ɔaazu vɛ ti ɔaazu, keɛ de ɔaazulogɛ naati ba, niiti nu ɔaazu la ti ɔaazu. Mazɔɔɔ niiti nu ti ɔaazu, naati ta levesu, ti ɔɛ, keɛ niiti nu la ti ɔaazu, naati ka ti yesu ná ɔɔ.

5

¹ De kwɛɛ de ɔɛ, ni seɔɛ ɔotai de eteai ziezɔ bu, é ga de-busei, naa a ɔologolona, pɛɛ ɔa de yeema geegɔɔɔgi zu, nii GALA ge togai to ɔɔɔi, eyɛsu ná ɔɔɔɔ, nuɔuse yee laade é va to.

² Ada kpalagi wosu balaa niizu, de wɔin vɛ ga de zɔɔma zegɛi loo ɔɔba, nii é ga da-vɛɛi é geegɔɔɔgi zu,

³ tama ni naa ɔa de ɔɔba, de maapaka la ɔɛa de.

⁴ Mazɔɔɔ, ni da de eteai ziezɔ nɔ seɔɛ ɔotai tɛi bu, ada balakpalasu, eɔɛ da ɔɛ kasɔ wu. E la ga da pɔ de de-busei ɔula ɔɔba, keɛ da pɔ ga geegɔɔɔgi zu busei loo de ɔɔba, naa ɔa a kɛ, zɔi é ga saa gele, naa maabɔle ga zenvui.

⁵ Tama GALA boḡḡi ḡa é naama valibo fai levea ade ma, é ná-Zenvui ve ade ya, ga faanεiti ti vaazu naati ma voogi.

⁶ Naa g̃a é ba, ade laavegε ga ladalai yeenɔpε,
de kwεε de g̃ε, ni nɔ dε da niima bus̃ei zu, de
maag̃oozavε Maliq̃ii va,

⁷ mazoloo ada ziezū ga kidaalevei, wozagaai laade.

⁸ Ade laavege ga ladalai, woin ga de ma gola, ga de zege niima busai zu, de li, de ye Maligii va.

⁹ Naa ɔ́a é ba, de ɔ́aabaazu lá ga de yɛni niima
busei zu, ɔ́aa de ɔ́ulani su, de nɛɛ toun bɛ.

¹⁰ Mazɔɔ kɛni ade pɛ de ɖula kɛɛma, de lo, vɛ Kilista tukpoi ɖaalevezu ná, naa ɖa a kɛ, ɛɛ pɛ ge sɔɔ, é zoloo ná-faa vagoi ma, ɖaa ná-faa jɔi ma, nii é kɛni, siegi zu é ɖɛni la kpusei zu.

Zəfəzuβete wotii

¹¹ Gi Maliḡii ḡaazuluabai voluḡe ḡwεε, naa maavele ma, ḡá pḡ gi nuḡusei pε kigi lati. GALA ge gi ḡwεε meḡu. Nà ḡisιεzu ga wa bḡḡi wa-ḡisιεi zu, wo gi ḡwεε balaa.

¹² Gi la bɔŋɔ lɛɛzu ga woye ga niine, keɛ gá yeefɛgalai yesu wo ya, wo da bɔŋɔ maamuse ga giye. Naazu wa zoo wo naati googaavote, niiti ti wasosu ga keɛzu vaiti nɔ, ti la nui yiimave vaiti kaazu.

¹³ Tama ni gaama ve ga gi ge la gi ma, ga jana GALA be, ni tama gi pagɔ ja gi ma, toja gi ma wo ve.

¹⁴ Mazoloo Kilista ná-neɛbei ɟa zeini gi unda, ɟeiti gi laai da ga tɛi nu ɟila ge zaa nuiti pɛ bɛ, naa maavele ma, ɛsɛ pɛ ge zaa.

15 E zaani nui pε be, naa gα a ke niiti ti yenvuzu, ti mina mα yenvu bɔɔɔ vε, keni naa vε, nii ε zaani, ε wuzegε, ε gαla saai ya ti vε.

16 Naa gα ε ba, ε zo niizu ma, gi la mα nu nɔpε kaa ga kpusei nά-kevelei maavele. Ni gi Kilista gαani ga kpusei nά-kevelei maavele, niizu gi la mα kaa ga naama gεvelei maavele.

17 Naa gα ε ba, nu nɔpε ta gαlina va ta Kilista, naa gεa ga kpεtεani niine. Nii ε gεa ga ma wɔlɔmai, naa levega, ε be, pεtε, ma niinei gα ε nά niina.

18 Naa pε ka ga GALA nά-botii, tεigi ε ade yɔɔɔzubεtεa ada to bɔɔɔi ga Kilista maavele. E zɔɔɔzubεtε wotii gαlivaavε gi ma.

19 Mazɔlɔ, GALA ge botii gεeni ga Kilista maavele, ε nuɔuseiti ta to bɔɔɔ ti yɔɔɔzubεtε ga tɔun maavele, ε la nuɔuseiti ta-vaagαazagiti deveni ti vε. E gi gε ga zɔɔɔzubεtε bɔei laazeeli nuiti.

20 Gά ga Kilista gαazuɔeti, gi da gooi wo wo ma, GALA ge da bɔε wo vɔ ga gi maavele. Gά wo maanεεεzu Kilista laaseigi zu, à va bu, wo yɔɔɔzubεtε wa GALA.

21 Kilista la gεni koto nɔpε keeni, keε GALA ge ada-goto gαsɔi laani tɔun unma, nii a ke da-gαlibalai zu da Kilista, de gε GALA gaazu ga telebo nuiti.

6

1 Tεi giya-o, GALA-o, gi botii gεεzu vɔɔma, gά wo maanεεεzu ga zaalai wo sɔlɔgai GALA zea, naa mina gε ga faa ɲaka.

2 GALA ge bogε daawooi zu, ε gε ma:
«Gè è woogαavoteni yeedgεgala vagɔi.
Kizo foloi, gè bɔni è va.»*

* 6:2 6:2 Eza 49:8.

Tama wελε, gaamazu, niizu ɔa é ga yeegεɔala vagɔi, wελε, za ɔa é ga kizo foloi.

³ Gi la pɔ ga zelizoma ɔe gá-wotii va, naa ɔa é ba, gi la kɔɔziɔa zaɔu laazu nu luɔɔ faa nɔpe su.

⁴ Kele gá ɔɔɔ leezu fai pe su ga gá ga GALA ná-botigε nuiti. Gá vaazu fai pe bu ga ziilɔɔi: kpɔloiti, kidaaviligiti, koozuɔili faiti,

⁵ doɔfaiti, kasoɔa vaiti, bebɛiti ta-wuzegε daalɔɔmaiti, boti ɔaagiti, niigaazugaiti, ta puluiti.

⁶ Gá ɔɔɔ leezu ga gá ga GALA ná-botigε nuiti nadedai zu, faaɔwεgi zu, ziilɔɔi zu, nuɔɔɔlai zu, Zenvu Nadeɔai zaɔui zu, ta neɛɛi zu, nii wooveleda la su,

⁷ gaama ɔɔi zu, GALA ná-zɛɛi zu ga telebodai ma ɔɔɔ zɔɔlaiti, gá ɔɔ la, ɔaa gi ɔɔɔ maalobo da.

⁸ Ta ɔa gi lebi, ti ɔa gi vεlɛlala, ti ɔa gi-laasei nɔi wo, ti ɔa gi-laasei pagɔi wo. Ta ɔa gi leve ga zεε wo nuiti, tama gaamai ɔa gi bosu.

⁹ Ta gi vεtesu eɔe nu la gi ɔwεε, tama εεε pe ge gi ɔwεε, eɔe gá ɔe zaazu niina, tama gi vulua, eɔe ta gi loɔa, kele gi la zaani.

¹⁰ Ta ɔa gi yiiɔɔ vai ɔe, kele gi ɔoozunεεvε yeenɔpe. Gi ɔeai eɔe bala nua, kele gá ma mɔinmɔin keezu ga kpetε nuiti. Gi ɔeai eɔe ani nɔpe ge la gi ya, kele anii pe ka é gi ya.

¹¹ Gi laazeɔea fai pe ma wo vε, gi-wɔɔla Kolente nuiti, gi yiimave pe daalaoge wo vε.

¹² Gi la ɔeleni gá-neɛɛi veezu wo ya, kele wa ɔa wo wo-yiimaveti daaɔulugai.

¹³ Nà ɔɔezu wo vɔ, eɔeɛvɛlei nu ɔa ɔɔe la deaiti pɔ: A va bu, wo naa ɔeɔalai ɔe gi vε, wa ɔalaagi, à wo-yii pe daalao gi vε!

A dama ga kidaalevelala nuiti ta-vai

¹⁴ A mina 60 su wa kidaalevelala nuiti, wo-zie velel va ge ga ani gila. Mazoloo telebodai ta to kologolo fai ta zoo nei ti 60 su baa? Wozakalagiti ta kpidii ta zoo nei ti 60 su baa?

¹⁵ Kilistani ta zoo nei ti zoloo faa gila ma ta Inegi baa? Baa lee bafaama ga e kidaaleve nuiti zogozu ta kidaalevelala nui?

¹⁶ Soloo faamai begele ga e GALA sei velel yogozu ta kogog ganigiti? Mazoloo ada ga zenvu su GALAGI zeileiti, egevelei GALA bogoi bogai la, e ge ma:

«Na zeizu ti zaama, ge zie ti zaama,

na ge ga ta-GALAGI, ti ge ga na-nubuseiti.»[†]

¹⁷ Naa ga e ba, Maligii boge, e ge ma:

«A zege ti va, wo bali ma.

A mina vogofu kogoba ani nope ba,[‡]

noun na, na yeezei wo wu.»[§]

¹⁸ Zebai-Pe-Maligii ge ma:

«Na ge wo ve ga gegeli,

wa ge be ga doun zunua, ta doun anzanua.»^{*}

7

¹ Neegogiti, niima minazegegiti pe ta na ade ma vaa ma. Naa ga e ba, ade bogog nade kpusei gogo vaiti pe ma, ta zenvui gogo vaiti. Ade gaaba, de nade ga pagog metu, de da-eteai zie unfemai zu, de feezu GALA be.

Pole ta Kolente nuiti zogozubete vai

[†] 6:16 6:16 Lev 26:12; Ezk 37:27. [‡] 6:17 6:17 Eza 52:11. [§] 6:17 6:17 Ezk 20:34, 41. ^{*} 6:18 6:18 2Sa 7:14.

² A seizu ve gi ve wo-yiimaveti! Gi la telebotala vaa geeeni ga nu nape, gi la nu nape kologolo faa geeeni, gi la nu na-kulanuma gulanu zea.

³ Ge la nii wosu wo veelala vaa ma, mazolo egevelei ge bogai la, wa-vai ga gi-yiimaveti, ade gilive va, ade zenvui wo voma, ade za voma.

⁴ Daave wo la ga gola, ge da bogu wolo gola wa-vaa zu. Ga-gidaaviligiti pe su, na inodo zu, ziimave laavege ga koozuneei, daa ge leve.

⁵ Mazolo kaipa gi zeelini Masedoane, gi la lago pa doogoni, keni kidaaviligi ma zii pe no: sakpegi gi-maagoolii zu, dualuagi ge gi zaama.

⁶ Kee GALAGI nii a da kpala nuiti inodo, naa ga e gi inodoni ga Tite vaa vai gi vo be.

⁷ Tite vaa vai no lei e va gi inodo, kee nii e boni gi ma mono, ga velei wo to bogu inodoni la. E naa woni gi ma, velei woin wo ma la gola ga wo nun ka, ta wa-yiibolo wolai, ta velei wo zebezegai la na-faa zu. Naa pe ge ta boni na-koozuneei va ga gola.

⁸ Anee balaa ni sevei ge teveni wo ma, e wo yiiboloni, ge la nimizazu ga naa. Ge nimizani la, siegi zu ge kaani la ga sevei naa wo yiiboloni yeegefala go laawu.

⁹ Kee niizu, na goozuneezu, e la ga tei wo ziiboloni zoloni, kee tozei wa-yiiboloni bage wo va, wo wozie velei maavalibo. Mazolo wa-yiiboloni zoloni GALA gaazu, naa ma gi la kakama vaa nape keeni ga woye.

¹⁰ Mazolo GALA ziimai ma yiiboloni ga gaa da bela ga nu zie velei maavalibo, e kizogi ve nui ya, nii nu la nimizaa su eyesu go. Kee etei na-ziibolo vai, naa gaabelazuve ga e ga saai.

¹¹ Ziiḅḅḅi naa é ga GALA ziimai, naa vaave wo ṽ ga: unsuvilei wo goozuḡulagiti bo, ta ziiḡaawanaiti, dualuagi wo zo, wṽin wola wo zo ga wo kà ṽolu, naa ṽolu wo gaaḅaai zḅḅḅ, wṽin ḡe wo ma gola ga wo faa ṽḅi laazale. Wo dḡeni vele-o-vele ga wo-zḅ ge la fai tei su.

¹² Wa kaana deḡemu, ḡe niima zeṽei ḡḡeni, ḡe teve wo ma, é la ḡeni ga zḅi é faa ṽḅi ḡḡai naa maavele, ḅaa zḅi ti kḡeni la naa maavele, keḡe nii a ke velei wo ḡiliai la gi ṽa, naa ḡula keḡema GALA gaazu wo zaama.

¹³ Naa ḡa é ba, gi iṽḅ ge lḅḅni.

Keḡe ḡá-iṽḅḅḅi ṽoluma, gi wola ḡoozunḡeni mḅḅḅ ga Tite ná-koozunḡei, tḅzei wo ziilaani wo pḡ.

¹⁴ Ni ḡe ḅḅḡ maamuseni tago tḅun gaazu wa-vaa zu, ḡe la mḅ unfeni, keḡe eḡevelei gi ḡeni ḅḅzu la wo ṽ yeenḅpe ga gaamai, naa ma ka gi ḅḅḡ maamuseni la wa-vaa zu Tite ḡaazu, naa ḡḡa ḅalaa ga gaamai.

¹⁵ Ná-koozunḡei wola wḅḅḅṽe wo ṽe, a ḡigaiziena wo pḡ wa-woozogi zu fai pḡ su, mazḅḅ wo yeezeini bu, duai zu ta kpalii.

¹⁶ Nà ḡoozunḡḡzu ga ḡe laa wo la fai pḡ su.

8

Zeemaḅḅ fai

¹ Kḡeleaiti, ḡá pḅ ga wo naa ḡwḡḡ, velei GALA ná-zaalai ḡulaai la keḡema Masedoane Egilisiiti su.

² Uoluḡulai ḡḡṽe ga kpḅḅ wola, é zeeli kidaaleve nuiti ma, keḡe ta-ḡoozunḡei wḅḅḅ velei ma, ti ḅḅḡ lḡeni ga ta ga faanḡ ḡe nua, anḡḡ ni ta ga bala nu ga gola.

³ Gè bo wo ma ga gaamai, ti feeni, eḡevelei ti-zoodai ḡeni la. Ti feeni vòlo é búde ta-zobogi maazu, ti ke ga tiya bòḡoi ti-yiimai.

⁴ Ti ḡilini gi ma ga maanɛɛɛ wulai, ga gi ma zobo fe ti vɛ, ga gi bò ti va, kpɔba anii leve fai zu GALA ná-nuiti ma Zeluzalɛme.

⁵ Ti la ḡeni keeni nɔ ga eḡevelei gi-ḡigi ḡeni ba la, keɛ ti bòḡo veeni mounpa Maligii ya, naa voluma, GALA ziimai maavele ma, ti bòḡo ve gi ya.

⁶ Naa ḡa é ba, gi Tite maanɛɛɛni ga é va wo vɔ bɛ, é yeeye faanɛ ḡɛɛ wotii naa va eyesu gaabɛla, eḡevelei é tɔzeini la.

⁷ Fai pɛ gaavɔnigɛ wo zaama: kidaalevei, kpɔɛzugulai, faaḡwɛgi, sebezɛḡei ma zii pɛ, nɛɛbɛi ḡa wo-yiimavɛ é lo gi va. A ḡaaba, wo li luḡɔma balaa faanɛ ḡɛɛ wotii zu.

⁸ Deve laade gè va ḡɛ feezu wo ya, keɛ zɔiti ta-zɛbezɛḡei ma vaa ḡa gè bosu, naa ḡa a ke gè wa-nɛɛbɛi wuuɔɛɛ ga pagɔ.

⁹ Mazɔlɔ wo ade-Maligii Yesu Kilista ná-zaalai ḡwɛɛ, tɔungi é bɛɛni gola, keɛ é bòḡo ḡɛɛni ga bala nui wo vɛ, nii a ke wo bɛɛ ná-baladaɪ zu.

¹⁰ Naa ma, ná kisu vai wosu é vile niima vai va: Soloogɛ wo ma ga wo yeeye naa va, nii wo tɔzeini konagi tevegai. Wa ḡa wo ḡeni ga ma mɔungi, é la nɔ ga wo zeebògi wo, keɛ wo ḡevele bɛɛni ga wo ke.

¹¹ A yeeye ba niina, wo niima ḡɛɛwotii ḡaabɛla. Kisie vagɔi é ḡeni wo-yiimavɛ wo deveai ma, à vile naa volu, wo gaabɛla, é zoloo zobogi naa ma, nii é wo ya.

¹² Siegi zu nu feezu la ga ḡa bòḡoi è-yiimai, GALA ka ḡa-veɛanii naa zo, é ḡisie naa zu nii é è ya, é la ga zɔi é la nu ya.

¹³ E la ga gè wo lo kidaaviligi zu, gè zòiti maavizò, keɛ keni wo ɔaa ɔe sɔli.

¹⁴ Niizu anii moinve wo ya. Naa ma, wa zoo wo ɔ naati ba ti kpalai zu. Naa volu, yeeta wa ɔena kpalai zu, anii moinɔai ti ya, ta zoo ti ɔ wo va. Uele ɔana faiti gaa a ɔe la sɔli,

¹⁵ eɔevelei seveai la GALA Sevei zu, é ɔe ma:
«Zoi é ɔeni zevazu ga moinɔa, é la ɔeni vovazu naa ya,

zoi ma é ɔeni tago nɔ yevazu, naa la ɔeni valasu.»*

Zeemaabɔ kula nuiti

¹⁶ Nà GALA mamasu, nii é wa-vai ma yiizoolɛi laɪ Tite yiima ga nɔun kevele!

¹⁷ Mazɔɔ falimai gi boni la, é yeezeini bu gaamago nɔ. E ɔaazuvileni ga devea to ɔɔɔi ga é va wo vo be.

¹⁸ Gá tevesu, ta ɔeɔɔeloin naa, nii maamuse wooi wosu Egilisiiti pe su, tozei ná-botii va é keezu Woo Niine Uagɔi vaa zu.

¹⁹ E buɔe naa maazu, to ɔa Egilisiiti ti yeeloni ba ga é gi maazaa siɛi ma, gi faanɛe ɔe wotii ɔezu su, é ɔe ga lebiyai Maliɔii ve, é ɔe ga zeele wooi, é le ga gi woinve ga gi ɔ zòiti ba.

²⁰ Gá ɔaabaazu, gi dama, ga nu nape ge mina gi veelala, velei gi baazu la veɛani biigi tei maazu.

²¹ Mazɔɔ gá ɔaabaazu, gi naa ɔe nii solegai, naa la nɔ ga Maliɔii ɔila gaazu, keɛ é ɔe nuɔuseiti balaa gaazu.

²² Gi ti levege vɔɔma, ti va ta gi-ɔeɔeloin, nii gi petegai ga sebezege nu ve, gi suɔɔɔge faa moinmoin

* 8:15 8:15Egz 16:18.

su. Niizu mɔnɔ é ná-zɛbɛzɛɣɛi lɛvɛ, ta vɛlei daai la wo la gola.

²³ Nii é ga Tite letegi, toɣa ga ná-botigɛnɔɣɔi, gi botii ɣɛɛzu vɔɔma wo vɛ, gi-ɣɛɛleai zɔiti ta ga Egilisiiti ta-ɣeelaiti, Kilista ná-lɛbiyai ma vaa ma.

²⁴ A dɛɛ ga tiye ga wo ti nɛvɛ vɛ ɣ̃iteɣ̃ite, naa ɣa a kɛ Egilisiiti ti la da, ti kwɛɛ ga gaamai ɣa gi ya, ga gi bɔɣɔ maamuse ga wa-vai ti ɣaazu.

9

ɣɛɛɣɛlɔinti ta-bɔba vai

¹ Toɣa ɣɛ ga wafuun faa ga gè GALA ná-nuiti ti Zeluzalɛme ta-bɔba vai zɛvɛ, gè teve wo ma.

² Tama gè wo yiima vaa vɔɣɔi ɣ̃wɛɛ. Gè bɔɣɔ maamusɛni la wa-vaa zu Masedoane nuiti gaazu, gè ɣɛ ti ma: «Ade-ɣɛɛlɔinti ti Akayi yooi zu, ti ɣɛvele bɛtɛni ga ti fe kaite konagi tevegai.» Wa-zɛbɛzɛɣɛi naa ma mɔinmɔin niikpiga ti zaama ga ti ta ɣɛ.

³ Naa ma, ná ɣɛɛɣɛlɔin tɛiti tevesu wo ma, naa ɣa a kɛ bɔɣɔ maamusei gi boga wa-vaa zu ti ɣaazu, naa mina ɣɛ ga zɛɛ vaa naazu ta wo ɣɛvele bɛtɛ ɣɛzɛɣɛzɛ, eɣɛvelei gè boni la.

⁴ Ni naa laade, ni Masedoane nuiti ta vaana màazaasu, gi ka ga wo ɣɛvele la bɛtɛni, gá-ɣ̃itogi naa ɣa valibo ga gá-unfegi, tɔɔzei gi la ɣɛa ma wa-unfegi.

⁵ Naa ɣa é ba, gè pɛtɛɣɛ ga fɪzɔɣɛ gè ɣɛɛɣɛlɔin tɛiti maanɛnɛ, ti va wo vɔ bɛ nɔn tɔɣɔ, nii a kɛ vɛɛanii nii wo ma minazɛɣɛgi wogai na, ti naama vai zeikpasu, naa ɣa a kɛ wa-vɛɛanii naa ɣɛvele bɛtɛai ɣɛ wo ɣoba, wo-ɣ̃i ge la polu, wo feai ga ɣoozunɛ vɛle, gaazuɣ̃ili la su.

Faanɛɛ ɔɛ vai ma lɔnɔgi

⁶ A kwɛɛ wo ɔɛ: Zɔi ɛ tago nɔ vazasu, naa ɔa tago nɔ leve, zɔi ɛ fazasu ga gola, naa ɔa teve ga gola.

⁷ Ɛsɛ pɛ ge fe, ɛɣɛvelei ɛ deveai la yiimave, ɛ mina ɔɛ ga gaazugili vaa, ɔaa kpala vaa, mazɔlɔɔ nui ɛ feezu ga ɔoozune vele, naama nui ɔa nɛai GALA bɛ.

⁸ Zobogi ɔa GALA bɛ, ɛ ani vagoi ma zii pɛ fe wo ya, ɛ vooɔa, naa ɔa a kɛ, anii pɛ ge ɔɛ wo ya yeenɔpɛ, ɛ kula ɔɛ wo-maavaiti pɛ su, mɔtai yɛ nɔ ga pagɔ kɛɛwoti vagoiti ma vaa ma.

⁹ Sɛvɛvɛ GALA Sɛvɛi zu ga:

«É gaagwɛa ga bɔɔlɔa bala nuiti ba,

ná-nuɔɔɔɔlai ɔa yesu ná ɔɔ.»*

¹⁰ GALA ɛ ani zuwui veezu faza nui ya, ɛ daami-anigi ve ga ɔɔnɔgi, naa ɔa ani zuwui ve wo ya, nii wo bɛɛi ba, ɛ gaawɔɔlɔ, nii a kɛ wa-nuɔɔɔɔlai gwaai wo gola.

¹¹ Naazu wa bɛtɛ ani vagoi kpein su, wa zoo wo faanɛi ɔɛ ga gola, naa ma, ma mɔinmɔin ka ɔa GALA mama niina, wa-veɛaniiti faa zu gi gaagwɛɛzu ti va.

¹² Mazɔlɔɔ niima ɔɔba wotii wo kɛɛzu, ɛ la ɔɛɛzu ga GALA ná-nuiti nɔ ti-maavaa ɔɛɛ vai, kɛlɛ toɔa ɔɛɛzu ga GALA mama ungi ma mɔinmɔin bɛ GALA falii zu.

¹³ Botii naa losuve ma, ta lɛbiyai ve GALA bɛ wawoozogi ma vaa zu, nii wo Woo Niine Vagoi ɔulazu la kɛlɛma ɛ vile Kilista va. Ta lɛbiyai ve ɔalaa, tɔɔzei wa-vaabɔɔɔ aniiti faa zu, wo gaagwɛɛzu va wa tiyani ta zɔiti pɛ.

* **9:9 9:9** Guy 112:9 bogɛ ɛ zoloo Gɛlɛke woo zɛvɛ wɔlɔmai ma.

14 Ta GALA falii gɛ wo vɛ, ti wo nɛ vɛ gola, tɔɔzei zaala wolai naa va, nii GALA ge daai wo ma.

15 Mamagi gɔ GALA bɛ ná-veɛanii vaa zu, nu la pokɔgɔga ani nɔpɛ ma!

10

Pɔle ná-keela vai maalobo fai

1 Nɔn nà Pɔle, nà wo maanɛɛɛzu Kilista ná-sɛɛbogi maavele ma, ta ná-nuɔɔgɔlai, nɔn nà, ɛgɛvelei ti bosu la, nà gɛna wo va, nà ga ɔɔgɔmaayei nu, màa a gɔozana wo va, nà ga zɛɛsu nu wa-vaa zu,

2 nà wo maanɛɛɛzu, à mina gɛ, kɛni gɛ ɔɔgɔ lɛ ga zɛɛsu nu, siɛgi zu gɛ gɛɛzu la wo vɔ bɛ, mazɔɔ nà zoo gɛ dɛɛ ga nà ga zɛɛsu nu naati daalɔgɔma, niiti ti gi levezu ga gá ziezu nɔ ga kpusei zu vaiti.

3 Tama gá eteai ziezu kpusei zu, kɛlɛ gi la jɛpii gɔɔzu kpusei nɔnɔ ma gɛvelei ma.

4 Kɔɔgɔ zɔɔlaiti gi gɔɔzu ga tiye, ti la ga eteai zu nuɔuseiti tɔnɔiti kɛvele, kɛlɛ GALA ná-kɔɔgɔ zɔɔla wolaiti be, niiti ti ada wolaiti suɔezegɛlesu. Gá zɛɛ vaiti suɔezegɛlesu,

5 ta nuɔusei ná-wasodai ma zobogi kpein, é wuzegɛzu GALA kwɛɛgai laalɔgɔma. Gá kisieiti pɛ dɔɔzu duɔlai zu, ti va ti gɔlo Kilista vɛ.

6 Gi gɛvele ɔɛtɛvɛ balaa, ga gi woɔzotalai pɛ daazale, siɛgi zu wa woɔzoda laazeelai pɛ kulana la kɛlɛma.

7 A faiti pɛtɛ ga pago! Ni nui ta a ɔɔgɔ levena ga toɔga ga Kilista nɔnɔ, tɔ ɔɔgɔi é gɛsiɛ balaa nii zu ga, gá ga Kilista nɔnɔiti ga tɔun kɛvele balaa.

⁸ Tama anɛɛ ni nà bɔɔɔ lɛɛzu su gola, tɔɔzei zobogi va Maligii feai gi ya wo li vai zu luɔɔma kidaalevei zu, é la ga wo ɔɔɔɔɔɔ faa, gè la unfega.

⁹ Gè la pɔ ga wo maalua ɔaazu va ɔɛ bà nà-sɛvɛiti su.

¹⁰ Mazɔɔɔ ta ɔɛɛzu ma: «Ná-sɛvɛi zu vaiti maayikiɛ, ti-zɛbɛi wɔɔɔ, kɛɛ tɔ bɔɔɔi a ɔɛna lɔni gi ɔaazu, zɛbɛ la ba, daawooiti ti la faa vaa.»

¹¹ Kɛɛ zɔi é bɔɛzu ɔana, kɛni é nii ɔwɛɛ: Zeɔɔaɔɔwɛɛzu la naati ba, nii gi sɛvɛzu gá-zɛvɛiti su, gá ɔɛna ada ɔili, ta nii gá kɛ siɛgi zu gá ɔɛ la wo zaama.

¹² Gi la zooga gi va bɔɔɔ la ti ma, baa gi va bɔɔɔ vɔkɔɔɔ naati ma, tɛiti ti bɔɔɔ lɛɛzu. Kɛɛ vɛɛi ti bɔɔɔ laazu la bɔɔɔ ma, ti bɔɔɔ vɔkɔɔɔ bɔɔɔ ma, ɔigi ɔana é la ti ma.

¹³ Gɔɔɔi, gi la pɔ ga gi va bɔɔɔ lɛ su, gi va leve gi-ɔwɛsɛvɛ tanɔpɛ ba, gá ɔwɛsu naama ɔɔɔɔgi nɔ va, nii GALA ge seidai gi luɔɔ, é ma zobogi veai gi vɛ, eyɛsu gi zeeli wo ma.

¹⁴ Siɛgi zu gi vaani la wo vɔ bɛ, gi la ɔɛni budɛni naama ɔwɛgiti maazu. Gá ɔa gi ɔɛni ga nu mɔunpa gi zeeli wo vɔ bɛ, gi va ga Woo Niinɛ Uagɔi é vɛɛ Kilista va.

¹⁵ Gi la bɔɔɔ lɛɛzu su, da ge va leve, taɔili ná-botii ɔɛa maazu. Kɛɛ naama ɔitogi ɔa gi ya, ga wa-ɔidaalevei a wɔɔɔɔna, gá boti bii gola ɔiligaa ɔɛ wo zaama, gi yɛ lɔni, gi mina budɛ gá-woti ɔɛɛzuɛ ma ɔwɛgi maazu.

¹⁶ Gá zoo vɔlu gi Woo Niinɛ Uagɔi laazeeli wo vɔluvele yooiti su, naa la bosu ga gi bɔɔɔ lɛ su naa maazu, nii taɔiligaa ti kɛai niina, tiya bɔɔɔi ta-wotii ɔɛɛzuɛ.

17 GALA Sevei gɛ: «Zoi é pɔ ga é ɔɔɔ maamuse, é ɔɔɔ maamuse Maligii gɛɛ vaiti su.»*

18 Kele nui nii é ɔɔɔ leezu, naa la zeezeibu zɔɔɔga, keni zoi Maligii deezu.

11

Pɔle ta zee feelaiti

1 Ee, na pɔ ga wo yeezei gɪmalala vai tago wu nɔun be! Ungo, à yeezei bù!

2 Mazɔɔ na wo-ma loloi gɪlazu, ga toloi nii é zɛgezu GALA pɔ, mazɔɔ gè wo maazoge zunu gɪla kpe be, nii é ga Kilista. Tama na pɔ gè wo le la ege anzalopo beai nii padegai.

3 Kele na luazu ga wa-gɪsiei mina gɔlogolo, wo va gɛle giliba padegai va, é wo yɔɔzu wa Kilista, egevelei Eve ɔɔɔ yeni na la, kaalii kaka ga ná-zee gelegele noi.

4 Mazɔɔ ni ta a vaana, é Yesu tagɪli ná-faa laazeeli wo ma, é gɪla zoi volu gi ná-fai laazeelini wo ma, ɔaa ni wa yeezeina zenvui tagɪli bu, é gɪla zoi volu wo yeezeini bu, ɔaa woo niine vagɔi tagɪli, é gɪla zoi volu wo yeezeini bu, wa yiɔɔzu naa wu ga gola.

5 Tama na gɪsiezu ga gè la ɔini, gè va leve naama feelai tanɔpe ba, wo ti vetesu ga ti wɔɔɔve gola!

6 Ni tanisu gè la zooni kpɔezugɪla wolai la, kele tama gè la gana faagwegi zu. Gi naa leeni wo zaama, é gɔle vele-o-vele fai pe su.

7 Siegi zu gè GALA ná-Woo Niine Vagɔi laazeelini la wo ma, wo la songo veeni. Gè ɔɔɔmaayeini, nii a ke woun wo wuzegɛ. Koto ga gè keai ga naa ɔaa?

* 10:17 10:17 Zel 9:23.

⁸ Fàaυε bu zɔɔma Egilisiiti ti ɖa sàla, nii a ke nii gè solɔɔsu ti ya, naa ye zèa, gè ɖa botii gɛ la wo υε.

⁹ Siegi zu gè gɛni la wo υɔ be, nà la gɛna kpalai zu, gè la gɛni gɛɛzu ga kasɔ nu nɔpe unma. Mazɔɔɔ gɛɛgɛlointi ti zegeni Masedoane, naati ti màavai pe keeni. Gè ɔɔɔɔ zoni, gè la gɛni ga kasɔ wo unma fai tanɔpe su, tama nà ye nɔ ɔɔɔɔ zosu gɛna nɔ.

¹⁰ Akayi yooi zu ná pe, nu nɔpe ge la zooga pele levesu tũɔɔ ga gè va naama ɔoozunɛi gɛla. Kilista zaalai zu, nii é zĩimavε, nà zoo gɛɛzu ma, gaamai υε.

¹¹ Leeni vaa zu gè nii wosu? Gè la wo nɛni υε ɔaa? GALA ge kwεε!

¹² Nii gè keɛzu, nà yesu naa gɛɛzu nɔ, naa gɛa a ke, gè goozuɔɔlagi gɛla naati zea, niiti ti pɔ ga ti ada go nɔ gɛ, ti va waso ga giye, ege ta gɛ botii gɛɛzu ga gi gɛvele.

¹³ Naama nuiti ta ga zεε gɛelaiti, yaava wotigε nuiti, ti ɔɔɔɔ votesu ga Kilista ná-keelaiti.

¹⁴ Naa tanɔpe ge la ga laavɔɔ vaa, tɔɔzei Setana ɔɔɔɔi gɛ ɖa zoo é ɔɔɔɔ vote ga wozakalagi ma gɛezugɛelai ta.

¹⁵ Naa la gɛlɔaa nu ma ga wɛɛn, ni ná-botigε nuiti ta zoona ti gɛazu vote ga telebodai ná-botigε nui ta. Kele ti-gaabelagi gɛ gɛ gɛvelei ta-gɛɛwotii la.

Keelai Pɔle ná-kpɔɔ vaiti

¹⁶ Nà bosu mɔnɔ, nu nɔpe ge mina dève ga gɛmalala nu. Ni tama wa dèvena ga gɛmalala nu, à yeezei bù ga gɛmalala nui, naa gɛa a ke gè zoo gè ɔɔɔɔ lɔgo maamuse.

17 Tama nii gè bosu niina, naa la ga nii Maligii pɔ, kevelei niizuve gè liizu ga bɔɔ maamusea ná, ná bɔɔzu eɛɛ ɔimalala nu.

18 Tɔɔzei ma mɔinmɔin ka bɔɔ maamusezu ga kpuse zu vai, ná balaagi ná bɔɔ maamusezu.

19 Wɔi wo ga ɔima nuiti, wa yiilɔɔzu ɔimalala nuiti bu!

20 Wa yiilɔɔzu ti ze wo unda eɛɛ wa ɔe ga duɔiti, ti wo yea mi, ti wo yaava, ti waso wo ma, ti wo loɔa wo-ɔaazuveti!

21 Nii gè bosu, toɔa ga unfe faa, gi deɛve ga gá ga zebesulala nuiti naa letegi zu! Tama ná bɔɔzu ɔani eɛɛ ɔimalala nu, keɛ ni nui ta ɔa zoo bɔɔ maamusezu fai ta zu, ná balaa ná zoo bɔɔ maamusezu.

22 Ta ga Ebulu nuiti? Ná balaa gè ga ta. Ta ga Izilayeɛle nuiti? Ná balaa gè ga ta. Ta ga Abalaame mavofodaiti? Ná balaa gè ga ta.

23 Ta ga Kilista ná-botigɛ nuiti ɔaa? Tama, ná bɔɔzu eɛɛ ɔi pa ge la mà, tèvege ti va poun. Gè boti ɔeɛve, é leve ti va, gè kasoiti keɛni, gè doɔaiti sɔlɔ, gè ɔeni saai ma vaaɔagiti daawu ɔɔ.

24 Zuifuiti ti dòɔaa laa ɔeɛni lɔlu, naa ɔilagilagi pɛ kpakɔ ɔe vuusavagɔ maazu taaɔuu (39).

25 Ti dòɔani ná zeizu ɔe sava ga kpakui. Ti sò laa ɔeɛni ɔila, ti va paa ga kotui. Kein golai ɔologoloni ga ze, ná ɔe sava, keingi da ɔologolo ga giye kpolodei wu. Gè folo ɔila ta kpidi ɔila keɛni kpolodei wu.

26 Ná-sie mɔinmɔingiti su gè ɔeni ti wosu, gè zie wolaiti ta-vaaɔagiti kweɛni, ta toosu nuiti ta-vaaɔagiti, ta ná-nubuseiti Zuifuiti ta-vaaɔagiti, ta zii ɔiligiti ta-vaaɔagiti, ta taa wolaiti su vaaɔagiti, ta tevebai zu vaaɔagiti, ta kpolodei

ɔaave ma vaabaagiti, ta zee ɔeeɔelointi saama vaabaagiti.

²⁷ Gè boti baagiti keeni, ta niigaazuɔai yeeɔɔɔala moinmoin daawu. Gè pului ta kpɔle woin zuzoni, gè ɔeni pului zu yeeɔɔɔala moinmoin su. Gè ɔɔɔni ga kɔɔɔi ta veeɔi.

²⁸ Gè la zɔɔma vaa ɔiligiti ta woga, nii gè ɔalani la folo-o-folo, naa ɔeni ga Egilisiiti ma yiizooli!

²⁹ Be ɔa zebɔi a vala zea, ni gè la ɔeeni ga zebesulala nu? Be ɔa a loo, ni zii la gɔlani?

³⁰ Ni keeɔeeɔee ge la ná, keeni nu ɔɔɔ maamuse, ná ɔɔɔ maamusezu ná-zebesulala vaiti su!

³¹ Mamagi ɔa de-Maliɔii Yesu Keeɔe GALA be eyesu ɔ. E kwee ga gè la zee wosu jeeɔein!

³² Kèai ma Damase taazuve, kundii masagi Aletase seini, naa ɔeni welezu Damase nuiti ta-laazuve ma, ga ti va sò.

³³ Kee sigigi ma venetei ɔa ti zèini ná kpɔɔgi zu, gè ɔula zea.

12

Kulakelemaiti ta faiti ti leeni ga Pɔle

¹ Keni gè ɔɔɔ maamuse, anee ni naa la vani. Nà ɔeezu niina, é vile wozagaaiti ta kulakelemaiti ba, niiti Maliɔii ti leeni ga ze.

² Gè zunui ta ɔwee, keletiɔin ta, niigi, é ɔea ga kona puugo maazu naani (14), é leeni poun é zeeli geeɔɔɔgi ɔwegi ma. Ni é ɔeni kpusei zu, gè la kwee, ni é la ɔeni kpusei zu, gè la kwee, kee GALA ge kwee.

³ Zunui naa ɔeni kpusei zu, ɔaa ni é la ɔeni kpusei zu, gè la kwee, kee GALA ge kwee, nii gè kwee naa ɔa ga

⁴ zunui naa lɛɛni GALA ná-taa vagɔi zu. E wooiti menini nii é la veeni nu vɛ ga è sugɔla, ta ma zobo ge la veeni nuɓuse vɛ ga é sugɔla.

⁵ Nà ɓɔɓɔ maamusezu zunui tɛi ná-faa zu, kɛɛ gè la ɓɔɓɔ maamusezu nà ɓɔɓɔi ná-faa zu, kɛni nɔ nà-zɛɓɛsulalai nɔ.

⁶ Ni gè ɗɛni pɔ ga gè ɓɔɓɔ maamuse, gè la ɓena ɗɛ ga ɗimalala nu, mazɔɔ gaamai ɗa gè bosu. Kɛɛ nà ɓɔɓɔ zosu, naa ɗa a kɛ nu nɔpɛ ge mina ɗisiɛ ná-faa zu, é va leve kɛwotiiti ta kpɔɛ wooiti ba.

⁷ Tama tɛi naama ɗulakɛɛmaiti maayikini, nii a kɛ gè mina waso, ɗaingi lɔni kpùɛi zu, eɗɛ Setana ná-keela, tevegai ga é dòɗa, nii a kɛ dāa mina ve ga wasogi.

⁸ Gè Málidjii maanɛɛnɛni ná zeizu ɗɛ sava, ga é niima ɓɔɓi maagooza bà.

⁹ E gòɔgaavoteni, é ɗɛ mà: «Nà-zaalai nɔ ɗa è ɓɛɗɛi ba fai pɛ su, mazɔɔ sɛɓɛi laa ɗa ɗa zeeli ga pago, siɛgi zu è zɛɓɛsulalai zu la.» Togɗa ga ziima vaa, gè ɓɔɓɔ maamuse nà-zɛɓɛsulalaiti su, nii a kɛ Kilista ná-zɛɓɛi ɗɛ bà.

¹⁰ Naa ɗa é ba, nà ɗoozunɛɛzu zɛɓɛsulalai zu, ta poomugiti bu, ta kidaavili faiti su, ta wɔinzɛɗɛmaiti su, ta kpɔɔiti gè ti zɔɔɔsu Kilista ná-faa zu. Mazɔɔ siɛgi zu gè ga zɛɓɛsulala nui la, názu mu ka sɛɓɛi wɔɔɔai la gola.

Pɔle ná-ziizoolɛi Kolente Egilisii ná-faa zu

¹¹ Nà ɓɛɛzu eɗɛ nà ɗɛ ɗɛni ga ɗimalala nu, wa ɗa wo dɛini naa ma. Tɔɔzei wa ɗa wa la tòsuɛ lɛɛ. Anɛɛ ni gè la ga ani nɔpɛ, kɛɛ wa-ɗeela wolai naati ti la vizɔni bà faa nɔpɛ su.

12 Kεεwotii niiti ti dεεzu ga nà ga keela gītei, naati ti gūlani kelema wo zaama, ziiloo laazeeliai zu, volugulai ma zii pe su, naa vεε poogiti ta maabele vaiti ba, ta laavoo vaiti.

13 Fai begele ga é gea zooma Egilisiiti be é la geeni wo ve, keni tei no ge la geeni ga kaso wo unma? A sùvaaye ga naama lelebotalai!

14 Wele, ná zeizu zavasiei ga kèvele bettai ga ge va wo vo be. Gè la gea ga kaso wo unma jεgelein, mazoloo gè la wo-yeagoli gaiziezu, keni wa bogoi. Toozei dointi taade ta da anii gaale ba ti zoloo nuiti be, kele ti zoloo nuiti ka ta da anii gaale ba ti ve.

15 Nòun nà, toga bè ga koozune, nii pe é zèa, gè naati kula ya wa-vaa zu, gè bogó gwε metu wo ve. Nà wo wola neena ve, naa ga nà-nebei loi wo-yiimave baa?

16 Tama, gè la geeni ga kaso wo unma. Kele tanigaa ta geεzu ma tei kèlegelegai, gè wo zoni ga kelegelegi!

17 Zóiti gè geeni ti levesu wo ma, gè leveni ga naati po pelel baa, gè loo wo ma?

18 Gè Tite maaneneneni ga é va wo vo be, geεgelein ta geeni polu. Tite looni wo ma fai ta zu baa? Nà-o, to-o, gi la geeni ziēni gī gilagi no zu baa? Gi zie velel la geeni ga faa gila baa?

19 Kaite sugoozaa, wa gigaiziezu ga gá bogó maalobosu no wo gaazu. Nèenogóiti, gá boezu egevelei Kilista po la GALA gaazu, gá naati pe bosu wo ma, nii a ke wo li lugoma kidaalevei zu.

20 Mazoloo nà luazu ga nà vaana wo vo be, gè la wo gaani ga velel gè po la, wa balaa wo la ge kàani ga velel wo po la. Nà luazu ga kpæ vaiti ti mina ge

wo zaama, ta tolo ɲɔiti, ta ziiɣula vaiti, ta maaɣɔɔ faiti, ta tɔɣɔ ɣologɔlo faiti, ta fama vaiti, ta waso faiti, ta faazupuiti.

²¹ Nà luazu ga nà ɔaana, nà-GALAGI mina ùnfe wo zaama, gè mina ɣɔlɔ wo ma mɔinmɔin ná-faa zu, niiti ti kotoiti kɛai, ti la ti-zie ɔelei maavaliboni, ti ɔa ɔeteɔe kɔzɔba vaiti ba, ta kologɔlo faiti, ta ɔaagɔluma vaiti, ti ziezu ga tiye.

13

Tɛnɛ goo ɣaabelagiti ta tuɔɔ gooiti

¹ Pàa laa zavasiei ɣa ɣɛɛzu ga nii wo ɔɔ bɛ, eɣɛvelei sɛɔɛai la ga: «Fai pɛ gaa ɣa ɣula ba zeele felegɔ ɔaa zeele savagɔ ná-zeele wooi maavele ma.»*

² Siɛ la velesiei zu wo ɔɔ bɛ, gè naati tɛnɛni, niiti ti kotoi ɣɛɛni pɔlɔma ta zɔiti pɛ. Gè la ná niizu, kɛɛ nà ti ɣitoozu su mɔnɔ ga nà ɣalena ma wo ɔɔ bɛ volu, gè la nu nɔpɛ maawɔingɔ.

³ Tɔɔzei wa poogi ɣaiziezu ga ni nà ɣa Kilista ɔɔɛzu pɔ, gè ɔa bo wo ma. Kilista la ga zɛɔɛsulala nu wo letemazu, kɛɛ toɣa botii ɣɛɛzu ga zɛɔɛi wo zaama.

⁴ Mazɔlɔɔ é ɔadɔni saa wului ma ná-zɛɔɛsulalai zu, kɛɛ toɣa zɛnvui wosu GALA ná-zɛɔɛi zu. Gá ɔalaagi, gá-ɣilibalai zu gá tɔun, gá ga zɛɔɛsulala nuiti, kɛɛ gá ɔɔɣɔ lɛ ga gá vulua gá tɔ GALA ná-zɛɔɛi zu, gi zie ɔelei maavele ma, é ɔile wo ɔa.

⁵ A ɔɔɣɔ zugɔɣɔ dɛɛ wa ɔɔɣɔi, wo ɔɔɣɔ vɛɣɛɛfɛɣɛɛ, ni wa ziezu kidaaleɔei zu. Wo la kwɛni ɔaa, ga Yesu Kilista ɣa wo zaama? Kɛni, ni naama zugɔɣɔgi a ɣɛɛna wo ɔɛ ga fai nii wo la zooni da.

* 13:1 13:1 TSV 19:15.

⁶ Anɛɛ naa ve dàavɛ da ga suɖɔɖɔgi la ɖɛni ɖɛɛni gi ve ga soofaalalala vaa.

⁷ Gá GALA falizu ga wo mina faa ɲɔu nɔpɛ kɛ, é la ga gi gá-zoofaalai lɛ, kɛlɛ gi wo ɖa, wo ɖa faa vagoi ɖɛ, anɛɛ ni toɖa lɛɛzu ga giya mu, gi ɖɛni ga zɛbɛsulala nua.

⁸ Mazɔɔɔ gi la zooga faa nɔpɛ kɛɛzu GALA ná-gaamai laaloɖɔma, kɛni nɔ gi ɖa boti ɖɛ tɔun bɛ.

⁹ Gá ɖoozunɛɛzu siɛgi zu gi ga zɛbɛsulala nuiti la, wa ma zɛbɛi wo va. Naa ma gá-GALA falii ɖa ga wo laazeeli fai pɛ su.

¹⁰ Naa ɖa é kɛɛzu, gè niima vaiti sɛvɛzu la, gè teve wo ma siɛgi zu màaɖoozaai la wo va, naa ɖa a kɛ nà vaana wo vɔ bɛ, gè mina wo zopele ɲɔu, ga naama zobogi nii Maligii feai zɛa ga gè wo li la luɖɔma kidaalevei zu, é la ga wo ɖologolo faa.

¹¹ Kɛɛleaiti, gaabelagi ɖa ga: A ɖa ɖoozunɛ. A li luɖɔma, wo ɔɖɔ ɲɔɔɔ wo ɖilagilagi pɛ, kisie ɖilagi ɖɛ wo-yiimavɛ. A eteai zie ziileigi zu, nɛɛbɛi ta ziilei GALAGI ɖa ɖɛ wo va naazu.

¹² A ɔɖɔ luɔɔ ga nɛɛnɛi. GALA ná-nuiti pɛ ta wo luɔɔsu.

¹³ Maligii Yesu Kilista ná-zaalai yɛ wo pɛ wo va, ta GALA ná-nɛɛbɛi, ta Zenvu Nadegai ná-kpɔfaamai!

GALA Daawoo Z_ευεi
Portions of the Holy Bible in the Toma language of
Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la
Guinée Toma

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators and The Bible Society in
Guinea-Conakry

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

Texte copyright © 2023 Traducteurs Pionniers de la Bible et Alliance
Biblique en Guinée.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative
Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
4.0 International.

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Jul 2025 from source files
dated 9 Jul 2025

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf